

4 – Kültürel Farklılıklar Karşısında Uygun Davranış ve Kültürlerarası İletişimin Yönetimi

AMAÇ: Kültürel farklılıklardan doğan temel hususları ele almak ve kültürlerarası iletişimi yönetmek için bazı öneriler sağlamak.

Kültür Nedir?

“Kültür”, davranışlarımızı şekillendirmeye yarayan ve belirgin yapıların oluşturulmasına yol açan ortak tutumlar, inançlar, varsayımlar ve değerlerdir. Bu tanıma göre, kültürün bazı unsurları görünür (davranış, yapılar/nesnelere), bazı unsurları ise görünür değildir (tutumlar, inançlar, değerler). Kültürün dışsal emarelerine odaklandığımız zaman (özellikle edebiyat, resim, heykel, müzik gibi “yüksek kültür” örnekleri), kültürleri ülkeler ve devletlerle bağdaştırırız. Ancak bu daha karmaşık bir şeydir: dünyanın bölgeleri, büyük dinleri ve ülkeler arasında kültürel farklılıklar olduğu gibi, ülkelerin belirli etnik, dini, dilsel veya bölgesel alt-grupları arasında da farklılıklar söz konusudur. Dolayısıyla, bir kişinin uyruğu, geldiği bölge, etnik kökeni veya hangi dine mensup olduğunu bilsek bile, o kişinin belli bir durumda nasıl davranacağını tahmin etmemiz mümkün olmayacaktır. Bu nedenle, kültürler ve kültürler arasındaki çatışmalar veya etkileşimler, kültürel bağlantılar, kendi kültüründen farklı bir kültürden gelen ve geldiği düşünülen kişiler ile kültürlerarası karşılaşmalar hakkında konuşmaktan kaçınılmalıdır.

Kültürlerarası Bir Ortamda İletişim Kurmak

İletişim, kişilerin birbirlerini anladığı ölçüde etkilidir. Aldığımız mesajları, kendi inanç ve varsayımlarımızın temelinde yorumlama eğilimi doğaldır. Ancak, kültürel arka planı kendimizinkinden farklı olduğu zamanlarda, onların iletmek istediği mesajları yanlış anlayabilme ihtimaline karşı dikkatli olmalıyız – karşıdaki de aynı sebepten bizi yanlış yorumlayabilir. Bu her zaman kolay değildir, çünkü aldığımız mesajı ve onun yorumu arasında bir tutarsızlık olduğu çok açık olmayabilir. Kültürlerarası ortamlarda yanlış anlaşılmalara ve yanıltıcı yorumları tespit edebilmek ve düzeltebilmek, önemli bir kültürlerarası beceridir.

Kültürlerarası İletişimi Yönetmek

Kültürlerarası yanlış anlamaları önleyebilmek için, iletişimin çok açık bir biçimde gerçekleşmesi gerekir; tek-kültürlü bir ortamlarda varsayılan durumlar, çok-kültürlü ortamlarda açıklanması ve detaylandırılması ve anlatılmak istenenin anlaşılıp anlaşılmadığının sıklıkla sorulması gerekir. Deneyimler göstermiştir ki; bu yolu izlemek, sadece iletişimin kalitesini ve etkinliğini artırmaz, aynı zamanda olumlu ilişkiler teşvik eder, farklı kültürlerden gelen kişiler hakkında ve kendimiz hakkında da yeni şeyler öğrenmemizi sağlar.

Dil desteği sağlarken, bu kültürlerarası iletişim yaklaşımını benimserseniz, mültecilerle ve mültecilerin kendi aralarında, yanlış anlaşılma yaşanma riskini azaltmış olursunuz ve onların da kültürel çeşitliliğin bir değer olduğu düşünme olasılıklarını artırırsınız.

Her Farklılık, Kültürel Değildir

Aynı zamanda, insanlar arasındaki farklılıkların hepsinin kültürel nedenlerden olmadığını da bilmek önemlidir. Bir grup mülteci aynı kültürel geçmişten geliyor olsa da, farklı bakış açıları olabilir, öncelikler konusunda farklı algıları, farklı tercihleri, başkalarına karşı farklı tutumları ve farklı davranış biçimleri olabilir. Tüm bu farklılıklar, her bir mültecinin bir birey olması ve kişisel özellikleri ve şahsına ait bir geçmişi olmasından kaynaklıdır.

Dil destek gruplarında aşağıda verilen iki tanımı değerlendirin:

1. Grup, cinsiyete göre ayrışır ve grubun en “kıdemli” kişisi konuşmadan önce ya da bir başkasına konuşma sırası vermeden sorularınızı kişiler cevaplamaz. Bilgi ve ne yapmaları gerektiği ile ilgili talimat almak için sabırla beklerler ve soru sormazlar. Öğrenme sürecine daha aktif olarak katılan iki genç erkek vardır ancak grubun diğer üyelerinin davranışlarını gözlemleyince, onlar da aktif olmaktan geri durabilir.
2. Kadınlar ve erkekler birbirleriyle rahatça etkileşim halinde olur. Grubun çoğu üyesi aktif katılım sağlar ve bir şeyi öğrenmek ya da açıklama istedikleri zaman soru sorar. Ancak bazı grup üyeleri pasif kalır, göz teması kurmaktan kaçınır, sorulara cevap vermez ve genelde sessiz kalabilir.

Her iki grupta, kimi üyeler bu durumları normal karşılıyor olabilir ve kendilerini rahat hissedebilirler, başkaları ise şaşırabilir ve gerginlik bile yaşayabilir. Yukarıda anlatılan davranışlar, çeşitli unsurlar nedeniyle sergileniyor olabilir:

- Gruptaki bazı kişiler, kendi ülkelerinde davrandıkları gibi davranıyor olabilir.
- Gruptaki bazı kişiler, grup dayanışmasının önemi anlayarak, grupta davranılması gerektiğini düşündükleri şekilde davranıyor olabilirler ve bu davranış, evlerine sergiledikleri davranıştan farklı olabilir.
- Gruptaki bazı kişiler, ülkelerinden ayrıldıktan sonra geliştirdikleri kişisel bakış açılarına göre davranıyor olabilir.

Bu çeşitlilik, kültürel alışkanlıkların önemli bir rol oynadığını göstermektedir; ancak, her konuyu da kültür ile açıklamaya çalışmamalıyız. Etiketleme ve kalıp-yargıdan kaçınmalıyız.

Dil Desteği için Kültürlerarası Bir Ortam Yaratmak

Dil desteği kapsamında kültürlerarası çatışma ve yanlış anlaşılmalardan doğan riskleri en aza indirebilmenin bir yolu, ortak kural ve anlamlar üzerine hem fikir olunduğu, grubun kendi kültürünü oluşturmasıdır. Bu, gruptaki bireylerin kendilerini, ihtiyaçlarını ve fikirlerini ifade edebilecekleri ve grubun diğer üyelerinin de bu ifadeleri açıklık, saygı ve birbirleriyle dayanışma içinde dinleyebilecekleri güvenli bir ortam olması anlamına gelmektedir. Bazı durumlarda, grup içinde kendi ülkelerinde davranışları beklenenden oldukça farklı olabileceği ile ilgili ve buna uygun biçimde davranış sergilemeleri için nazik bir teşvike gerek duyulabilir.

Nezaket

Nezaketin anlamı ve nasıl ifade edildiği, bir kültürden değerine farklılıklar gösterebilir. Grubunuzdaki bazı kişiler soyadları veya tam adları ile hitap edilmesini tercih edebilir ve “Profesör” veya “Doktor” gibi unvanların kullanılmasını isteyebilir. Kimi insan ise buna önem atfetmez ve nezaketin tutum ve davranış ile sergilendiğini düşünür: mesela, biri konuşurken sözünü kesmemek, çok uzun süreli konuşmamak, bir fikri mutlak gerçek değil de kişisel fikir olarak ifade etmek (ör. “gerçek şu ki...” yerine, “benim düşüncem...”

ifadeleri) veya geç kalmamak/bekletmemek, gibi. Kimi insanlar, yaşça büyük kişilere hürmet/saygı gösterilmesini uygun bulurken, kimileri de gruptaki herkese aynı davranılmasını savunarak buna karşı çıkabilir. Ortak bir nezaket anlayışının grupça benimsenmesi, etkili bir grup kültürü oluşturabilmek için önemli bir rol oynar.

İsimler

Grup içindeki geleneklerin çeşitliliği anlaşılmazsa, isimler yanlış anlaşılmalara ve öfkelenmelere sebep olabilir. Mesela, Avrupa dili olmayan bir dilde yazılan bir isim, Latin alfabesine farklı biçimlerde yansıtılabilir. Bazıları, ismin aslına yakın olan telaffuzunu teşvik eden bir yazılış biçimi tercih ederken, bazıları da çeşitli yazılışları kabul eder. Avrupa’da, bir veya iki ad ile çağırılmayı ve önüne “Mr./Bay”, “Mrs./Ms./Bayan” koyarak, bir veya iki soyadı olmasına alışkınsınız. Türkçe’de, adların arkasına kadın ise “Hanım”, erkek ise “Bey” eklenir. Grubunuzdaki kişilerin kültürel bağlamları sebebiyle, bundan farklı bir durum da söz konusu olabilir. İsimler, belki Avrupa’daki gibi kullanılmaktadır ama karşıdaki kişiye hitap ederken resmi bir dil kullanıyorlardır ve adlarının önünde Bay/Bayan koyarak sesleniyorlardır. Ayrıca, isimler yerine, kişiler arasındaki ilişkileri belirten sözcükler veya sıfatlar da kullanılıyor olabilir. Bazı kültürlerde, kişilere çeşitli şekillerde hitap edilir; kimlik belgelerindeki isimleri dışında bir isimle sesleniliyor olabilir. Bazı mülteciler, ad ve soyadı arasında bir ayırım yapılmadığı bölgelerden geliyor olabilir.

Ayrıca bakınız: Araç 3 – *Mülteciler ile Çalışırken Etik ve Kültürlerarası Hususlar Konusunda Farkındalık* ve Araç 14 – *Çalışma Grupları İçerisindeki Çeşitlilik*.